

Pavla Malinová: Rozhovor k výstavě Optimalizované bajky o dobrém životě

Otázky: Daniela a Linda Dostálkovy, Marek Pokorný

Překlad: Kateřina Danielová

Pavla Malinová odpovídá na otázky související s dobrým životem, wellbeingem a konflikty, které toto téma v současnosti způsobuje.

Umělkyně se účastní výstavy Optimalizované bajky o dobrém životě (22/9/2022–1/1/2023) v PLATO.

„Neexistuje snad již nikdo, kdo by neměl žádný volný čas. Kancelář není stálým útočištěm a neděle se staly institucí. V těchto úžasných hodinách volna by tedy měl mít každý v zásadě možnost se skutečně nudit. Ale i když lidé nechtějí nic dělat, něco se jim stane: svět se postará o to, aby nenašli sami sebe.“ (Henri Lefebvre, Kritika každodenního života, 2014). Mohla byste popsat, jak nakládáte se svým volným časem?

Volný čas trávím hlavně mimo galerie, často říkám: Nechodím na vernisáže, protože to vnímám jako práci... Myslím, že se umím dost kvalitně nudit. Ležet, dívat se na mozkožrouty seriály, nudit se ve své hlavě, číst si. Pohyb a sport asi zaplňuje moje volno nejvíc. Pro mě je odpočinek důležitý, hlavně ten o samotě, bez lidí. Uvědomění si, že jsem hypersenzitivní, mi dost pomohlo. Necítit se blbě, když si jdu lehnout i několikrát za den, odcházet z ateliéru dřív, nebýt tam „přesčas“. Ale takhle to mám až poslední dobou; snad mi to chvíli vydrží a nesklouznu zas k přepracovanosti.

Nástrojem výstavy, který nabízíme jako jakýsi podpůrný prvek, je žánr bajky. Jde o vyprávění, které snad poněkud mechanicky poučuje a poskytuje návod na dobrý život, obvykle ve snaze vnutit čtenáři pravdy a ctnosti daného společenského řádu. Už jen samo ztotožnění člověka se zvířetem a jeho zjevná nadvláda nad ním přirozeně nabízí řadu kritických a

nezodpovězených otázek. Kdo si koho či co podřizuje, kdo se o koho stará a především kdo je zde definován jako nezávislý subjekt, to vše je předmětem zkoumání. Dokázala byste se vcítit do nějaké vámi smyšlené bajky? Kdo nebo co by bylo jejími protagonisty?

Často maluji motiv ptáků, tak bych byla asi pták. Byla bych děsně inteligentní ptačice, která by obletěla všechny mocné muže světa a věděla by, jak s nimi promlouvat, aby nevedli války, ale vedli dialogy.

Jsou vaše každodenní rutina a zdravý životní styl neustále pronásledovány nezdravými rituály? Pokud ano, mohla byste některé z nich uvést?

Existuje pro to anglický výraz, na který si teď nevzpomenu, ale neustále vnitřně přemýšlím, co se stalo, co se dalo udělat jinak. Co kdo jak myslel, napsal a řekl. Co já jsem řekla. Neustálé vracení se k okamžikům pěkným i smutným. Takové vnitřní promlouvání se sebou samou. Je to vyčerpávající... Overthinking, už jsem si vzpomněla.

Tak třeba jídlo, myslím, že se snažím jíst zdravě, ale stále zapomínám jíst pomalu. Člověk by měl jídlo přežvýkat tak šedesátkrát včetně polívky. To nedělám, jídlo je pro mě často jen nutnost, a ne prožitek.

Kniha americké kulturní teoretičky Lauren Berlantové *Krutý optimismus* (2011) pojednává o destrukci našich kolektivních představ o životě. Tzv. krutý optimismus je podle autorky něco, po čem toužíme a co je ve skutečnosti překážkou našeho rozkvětu. Berlantová také tvrdí, že „tam, kde nástroje, na nichž jsme závislí, abychom dosáhli dobrého života – záchranná síť, jistota zaměstnání, meritokracie, dokonce i trvalá intimita v našem romantickém životě –, zdegenerovaly do fantazií, které mají stále menší vztah k tomu, jak lidé mohou žít. Jak touha po určité představě dobrého života 20. století – v poválečném období –, kdy žijeme v přesvědčení, že pokud člověk dostatečně tvrdě pracuje nebo splňuje určité podmínky, může dobrého života dosáhnout, často brání lidem podniknout kroky nezbytné k ochraně vlastních zájmů; představit si jinou možnou budoucnost.“ Můžete odhalit své osobní nedosažitelné představy o dobrém životě?

Já žiju dobrý život, jiný bych asi nezvládla. Před očima mi ale bliká zelená louka, na ní dva psi, jedno dítě a milující muž, hnízdo domova. Tam někde sázím kytičky, pečuji o ně, množím je, starám se o ně – a tak i o celý svět. Moje mozkové drátky v hlavě jsou v naprosté každodenní euforii. Víc mi v životě nechybí. Ale jak píšou, já mám krásný život, musím si to ovšem připomínat, dennodenně.

Vybíráme si svůj životní styl, nebo jsme jím vybírání?

Já si svůj životní styl vybrala, ale často přemýšlím, jestli jsem si ho vybrala správně. Měla jsem jít podle rodičů studovat medicínu, dělat sestřičku. Nedávno jsem strávila dva týdny v nemocnici na kapačkách. Jednak to vyřešilo můj strach z nemocnic, a zároveň jsem si říkala, že tohle bych fakt chtěla dělat. Pomáhat lidem a ne se jen rýpat štětcem v sobě a ve světě. To, že jsem umělkyně, zároveň vnímám jako náhodu. Studium na umělecké škole jsem jen zkusila, jediný, co mě v patnácti bavilo, byl sport. Na střední a vysoké škole mě životní styl schlamstnul a vyplivl ven jako malířku – a věk dál ten styl tvaruje.

Soukromí dnes znamená zůstat off-line. Je čas u obrazovky něco, co máte plně pod kontrolou?

Tohle naprosto pod kontrolou nemám, i když vím, že zůstat offline víc dává než bere. Dokud mobil nenechám doma a jdu ven bez něj, pořád mi cuká ruka.

Německá teoretička umění Isabelle Graw (In Another World: Notes, 2014–2017) tvrdí, že „jedna z podmínek neoliberalismu je, že trh zasahuje do oblastí, které byly dříve považovány za ‚soukromé‘, a tedy chráněné před jeho hodnotící logikou – jako je tělo, zdraví, sociální vztahy – a činí i tyto oblasti předmětem ekonomické optimalizace. Naše nejnítěrnější životy – naše koníčky, vztahy a těla – se pak v podstatě stávají středisky nákladů. Pokud se nám je nepodaří optimalizovat, cítíme se znevýhodnění. Blahobyt tak nahrazuje morálku, ale zdaleka nás nenaplňuje energií, nýbrž vytváří svou vlastní tyranii. Když se totiž cílem stane sebezdokonalování, vede přirozeně k narcismu. Pracujete efektivně, vyděláváte dost peněz, jíte správně, cvičíte dostatečně? Optimalizujete se?“

Tuším, že se nezdokonaluji v oblasti intelektuální. Optimalizuji se jinde, sport a pohyb, tam nacházím energii. Ale zároveň fyzickou bolest. Která doufám časem vymizí, nebo se alespoň zmírní. Abych i při malování tolik fyzicky netrpěla.

Volná činnost stojí zcela vědomě mimo „běžný“ život jako něco „neseriózního“ a zároveň pohlcujícího, bez časových a prostorových hranic – a především bez vidiny zisku. Vzhledem k tomu, že práce umělce je často mylně vnímána jako volná činnost, trávíte svůj volný čas skutečně něčím jiným než prací?

Už ano. Byla jsem teď s rodinou na dovolené u moře. Jen tak si ležím a koukám na to nekonečné moře, dívám se vlastně do prázdna, a jeden rodinný známý, prý jestli tady nabírám inspiraci na obrázky... To bylo tuším pátý den dovolené, do té doby jsem si na práci vůbec nevzpomněla. Ani na obrázky, kterým říkám plátno.

Máte někdy nutkavou potřebu utéct od zaběhlé pracovní etiky, schémat, vizuality, formy, způsobu komunikace, tedy obecně od toho, co je vám vlastní?

Ano, ale nevím, jestli to nejsou spíš náznaky vyhoření, které chytře obcházím. Ale kdybych měla někam opravdu utéct, bylo by to pryč od umění, na dlouho. A pak se k němu samozřejmě vrátit... Jenže ten návrat by trval, takže to odloučení odkládám a odkládám.

V okamžiku, kdy máme všechny indicie, že se planeta Země zhroutí, cítíte konflikt spojený s rozhodnutími, která se prolínají s vaší tvorbou či realizací uměleckých děl a otázkami životního prostředí?

Ekologie byla společným tématem výstavy Ceny Jindřicha Chaloupeckého. Nějak jsem s tím zadáním tehdy zabojovala po svém. Téma vody se v mých plátnech objevovalo už i dřív. Teď když namaluji čtyři Měsíce opřené o sebe a ono to má tvar přesýpacích hodin, což je moje časté téma, můžu taky říct, že to je o ekologii a o konci světa, tik tak hodiny... Ale spíš to tiká můj čas. Jinak

moje obrazy ještě letadlem neletěly, já sama lítám maximálně dvakrát do roka, do auta prakticky nevlezu. Vlastně žiju asi skromně, nebojím se říct. Ale planetu tím nezachraňuji. Malováním znečišťuji hlavně své tělo, své zdraví.

Wellbeing je, zdá se, tak samozřejmý, že uniká kontrole a původně užitečný nástroj se spíše mění v očekávání – od nás samých i od druhých. Blahobyt nahradil morálku. Místo abychom se snažili zlepšit svět, snažíme se zlepšit sami sebe. Jaké předpovídáte budoucí možné aktivity v oblasti wellbeingu?

Měli bychom se soustředit na své tělo, ono přece říká každému jednotlivci, co má dělat, co má jíst, jak (a jestli vůbec) má cvičit, kdy a jak odpočívat. Každý jsme jiný. A neříkám, že já své tělo poslouchám, ale učím se to. Jsem ve věku, kdy mi je úplně jedno, co si myslí okolí, což je skvělý pocit. Nejsem zaměstnanec korporátu. Mám nad sebou pomyslné šéfy, jimiž jsou galeristi a kurátoři, kteří vytvářejí tlak a cpou nás mnohdy do kouta. Zažila jsem několikrát nemalý tlak, snad jednou jsem opravdu odmítla výstavu z důvodu, že vím, na co časově mám, a na co už ne, a dostalo se mi jen prvotřídní neempatie ze strany kurátora. A v tomhle jsme taky každý jiný, někdo rád pracuje pod tlakem, někdo ne.

Jak pracujeme a odpočíváme, dáváme na svá „storíčka“, ale když se při nich natáčíme, už opravdu nepracujeme ani neodpočíváme. Je to něco, co by za nás měl dělat někdo jiný, jenže nevím kdo a jak. Ale zůstat offline je naše nejzdravější budoucnost. Nebudeme sledovat, jak žijí ostatní. Budeme tu pak více pro sebe – a možná i víc pro ostatní. No pressure please!

Tvorbu malířky Pavly Malinové (* 1985) charakterizuje především všudypřítomná symbolika. Zabývá se různorodými tématy, jejichž základem je dualismus mysli a těla: od zneužití moci po zapojení přírody, ženský versus mužský princip, každodenní hrdinství. Ve svých obrazech vytváří velmi citlivý ekosystém – specificky fungující soustavu živých a neživých složek našeho životního prostředí, které jsou vzájemně spojeny výměnou látek a tokem energie. Její postavy se tak vyvíjejí v prostoru a čase, pomalu rozehrávají často subverzivní hry, přesto však svým způsobem spolupracují. Česká umělkyně je absolventkou malířského ateliéru Fakulty umění Ostravské univerzity.

